

Každý z nás je súčasťou celku, ktorého smerovanie môže ovplyvniť svojím konaním

Na dovalovských lúkach v Liptove stojí kaplnka. Nikto nevie s istotou povedať, prečo ju postavili práve na tom mieste, na kopci ďaleko za dedinou. Tradujú sa rôzne legendy, jednou z nich je, že tam pred rokmi udrel blesk do stáda kráv. Dovalovský katolícky farár tvrdí, že blesky síce zabili asi 20 kusov dobytky, ale pastier zostal živý. Miestni obyvatelia z vďaky postavili na tomto mieste kaplnku. V skutočnosti to ale mohlo byť inak. Podstatné je, že ľudia z Dovalova chodia dodnes ku kaplnke každoročne ďakovať za úrodu. Tento malý svätostánok sa stal súčasťou ich životov. Súčasťou dediny, ich lokálneho prostredia. Kaplnka nad Dovalovom je jeho malou časťou. Malou časťou celku.

Ľudia k životu potrebujú pevné hodnoty. Niečo, o čo sa oprú, pričom to nie je diera v plote. Neprepadnú. Môžu sa toho reálne dotknúť. Dáva im to pocit istoty.

„Historie exodu končí tragicky. Hebrejští nechťejú snášeť život, v němž nic nemají. Mohou sice žít bez pevného domova a bez potravy, kromě té, kterou jim Bůh denně posílá, ale nemohou žít bez viditelného, přítomného ‚vůdce‘. A tak, když Mojžíš zmizí na hoře, zoufalí Hebrejští přinutí Árona, aby jim udělal viditelný idol, kterému by se mohli klanět: zlaté tele“ (E. Fromm).

Trvalo udržateľný život sú tri slová definované niekoľkými vetami. Nie je to ale nič uchopiteľné. Rozmýšľam nad významom týchto slov a nad tým, akým spôsobom by sa tieto tri slová dali reálne preniesť k ľuďom. K obyčajným ľuďom, ktorí by ich pochopili a prijali za svoje. Ak chceme zmeniť návyky v doterajšom spôsobe života ľudí, je veľmi ťažké ísť na nich s defi-

níciami. Nepomôžu ani medzinárodné dohody. Chce to pevný bod v rukách. Niečo veľmi konkrétne, čo môžeme ľuďom priamo ponúknuť.

Koncepcia trvalo udržateľného života je snáď aplikovateľná, ale chce to dlhý čas. Otázkou je, či sa rovnováha na našej planéte Zem nezrúti skôr, ako dokážeme čo i len vysvetliť jej obyvateľom, čo vôbec skratka TUR vlastne znamená. Zvyk je železná košeľa. Mali by sme byť teda schopní ponúknuť novú „košeľu“. Ľudia sú schopní prijať šetrnejší život za svoj životný štýl, len ich treba obrazne povedané prezliecť do novej košele. Stále pretrváva vžitý názor, že človek je pánom tvorstva. Zmena v prístupe väčšiny sa však nevyrieši iba letáčikmi a konferenciami. Treba ísť priamo k ľuďom a vysvetľovať im súvislosti, ukazovať im cestu na konkrétnych príkladoch.

Myslím si, že súčasný stav, ktorý sa stáva čím ďalej neúnosnejším pre Matku Zem, je súčasťou vývoja. Ľudia sú hrdí na to, čo vynašli, a tak to chcú, musia vo veľkej miere aj využívať.

„Domníváme se, že z těchto příkladů plyne jedno významné poučení: chování našich dávných předků vůči jejich prostředí nebylo ani lepší, ani horší než naše. Jen jejich možnosti byly omezenější. Stejně jako my i oni nebyli schopni předvídat budoucí důsledky svých činů a neměli o to ani zájem. Naším problémem je, že máme díky poznatkům vědy a rozvoji techniky dnes obrovské možnosti ovlivnit své okolí, ať už negativně, či pozitivně. Stále se však učíme především podle principu pokus – omyl – zkušenost“ (P. Nováček).

Z našej histórie zisťujeme, že ľudstvo stále akoby kolísalo medzi totali-

tu a demokraciou. Antika, stredovek. Gotika, renesancia. Socializmus, demokracia. Po istom čase dogmatickej vlády nastávalo obrodenie spojené s návratom k hodnotám antiky. Hodnotám prírody a ľudskej prirodzenosti z nej vychádzajúcej.

Totalitné, či dogmatické obdobia boli charakteristické železnou oporou, vo vnútri ktorej boli nastavené pevné pravidlá diktátorov. Ľudia mali ideológiu tej-ktorej doby hmatateľne na očiach. Vysoké gotické chrámy boli bližšie k Bohu a vzbudzovali pocit malosti u jednoduchého človeka. Alebo sochy vojenských hrdinov doteraz zdobia naše námestia. Diktát a nesloboda pomáhali vzniku opozičných skupín založených na ľudskom rozume a poznaní. S takýmito „nehmotnými“ ideami dokázali meniť väčšinové názory doby.

Dnes, keď žije me v relatívne slobodnej dobe a máme voľný prístup k informáciám, častokrát nevieme, čo s tým. Mám pocit, že keď máme viac možností výberu, potrebujeme pre svoje rozhodnutia aj viac informácií. Napriek tomu sa ľudia často stávajú laxnejšími voči okoliu. Spoločnosť už akoby nespájalo nič, voči čomu by bola schopná veľká skupina ľudí zaujať jednotný postoj.

Opak tohto javu som si všimla na východnom Slovensku. Obyvatelia prihraničných oblastí s Ukrajinou sú akoby od ostatných krajov republiky spoločensky odsunutejší, a tak si vytvárajú vlastné regionálne povedomie. Ľudia žijúci v tejto, hoci chudobnej oblasti sa mi zdali byť veľmi spokojní. Milovali svoj kraj, starali sa oň. Dokázali o ňom krásne hovoriť, a tým aj svoju životnú energiu sústreďovali na jeho zveľaďovanie. S takou istou intenzitou sa ale zaujímal aj o iné regióny Slovenska. Od týchto obyčajných ľudí som sa naučila mnoho o chápaní prostredia. Samozrejme, nechcem vyzdvihovať región východného Slovenska ako nejaký morálny príklad. Verím však, že aj ľudia z iných krajov uvažujú a konajú podobne. Len som sa ešte nestretla s takou intenzívnou náklonnosťou k vlastnému prostrediu.

Keď človek cíti hrdosť na svoje prostredie, v ktorom je jeho domov, dokáže ho ponúknuť aj iným. Ak je rád tam, kde žije, cíti sa byť súčasťou celku a potom sa nespráva k nemu nadradene. Trvalo udržateľný spôsob života je teda hlavne o ľuďoch. O ich pokore, múdrosti a schopnosti nestotožňovať sa s pánom tvorstva, ale s drobnou rolou jednej časti celku. Toto poznanie, vnímanie seba samého v širších vzťahoch, nie je jednoduché. Byť súčasťou celku a vedieť, že spoločne môžeme vytvárať pozitívne veci, ovplyvňovať dianie, je úžasný pocit. Ľudia si ho ale často zamieňajú s mocenskými záujmami.

„Znáť ducha miesta znamená uvědomiť si, že ste súčasťou časti a že celek je tvorený časťami, z nichž každá je celkom. Pochopíte časť a ste cele uvnitř,“ píše Gary Snider v eseji *Miesto, region, občina*.

Ak pochopíme, že svet a príroda sa ponúkajú nám a nie my im, mohlo by sa veľa vecí zmeniť. Pretože vzťah človeka a prírody by mal byť založený na spolupráci.

„Presto musíme nájsť spôsob, jak spojiť síly pro společnou věc; krize stojící před námi je totiž ve svých konečných důsledcích problémem globálním a nelze ji vyřešit jinak než na celosvětové úrovni. Budeme-li se zabývat jen jednou z jejích dimenzí, nebo se pokoušet realizovat nějaké řešení pouze v té či oné části světa, povede to nakonec zaručeně k neúspěchu, zklamání a poklesu odhodlání nezbytného pro řešení problému jako celku“ (P. Nováček).

Náš život plynie a o globálne problémy sa zaujímate, až keď sa náhodou ich dôsledok prejaví v rámci blízkeho regiónu. Pozorujem to aj u seba a vo svojom okolí. Vyjadrovať sa napríklad ku klimatickým zmenám z môjho pohľadu môže byť dosť trúfalé, a keďže nemám dostatok informácií, sú to len dohady. Denne sa stretávam s tým, že nie sme schopní uvažovať v globálnej rovine. Je to niečo veľmi vzdialené, akoby mimo nás. Priestor, v ktorom sa denne pohybujem, poznám, a pokiaľ ho prijímam, snažím sa aj on starať, nepoškodzovať

ho. V rámci častí celku si vytváram akési moje vlastné, malé „lokálne“.

„Nakonec dojde k citlivejšiemu definovaniu štátů na světě, ať už trvalých nebo pomíjivých, a politické hranice se začnou přetvářet podle charakteristických rysů modré planety. Potřeby udržitelných ekonomik, ekologicky citlivého zemědělství, zdravého a cíleho společenského života, divokých domovin – i druhý zákon termodynamiky – to vše ukazuje na tuto cestu. Uvědomuji si také, že v tuto chvíli je to jenom jakési divadlo stejně jako ekologická politika. Ale není to jenom divadlo pouliční, je to vizionářské divadlo hor, polí a řek. Jak říká Dodge: „Možnosti úspěchu bioregionalismu... nejsou na pořadu dne. Pokud aspoň jeden člověk, skupina lidí nebo celá komunita bude žít plnohodnotnější život na základě bioregionální praxe, pak je to úspěch“ (G. Snider).

Problém identity priestoru je dnes hmatateľný. Či už ide o rýchlo zastavané plochy priemyselných parkov či sídlisk, alebo celkovo pocit anonymity a neurčitosti, ktorý človek často vníma vo veľkých mestách. Je stále menej miest, ktoré si ešte zachovávajú svoju identitu.

Možností, ako oživiť priestor a vzťah k okoliu je viac. Z môjho hľa-

diska by jednou z nich mohol byť aj dokumentárny film. Dokáže veľa povedať vizuálnou formou. Zobrazenie témy identity, pamäti miesta či ľudského zabúdania formou dokumentu je niekedy ťažké. Myslím si ale, že keď sa začnete o určité prostredie hlbšie zaujímať, pridajú sa aj ostatní ľudia. Tento fakt som postrehla pri práci na filme o identite Liptovského Hrádku. Postupne v ľuďoch vzrastal záujem o túto tému. Začínali sami navrhovať riešenia, akoby sa mohla aspoň čiastočná identita tohto mesta zachovať. Ľudia teda sú ochotní spolupracovať. Často musí prísť niekto zvonku, kto osloví nápadom.

Trvalo udržateľný život by sa teda dal prezentovať rôzne. Netreba si vyberať len jednu formu. Nakoniec všetko na svete je prepojené. Aj to lokálne s globálnym. Ako hovorí tibetské príslovie: „Nemôžeme výjsť na piate poschodie Potaly bez toho, aby sme nezačali na prvom.“

Autorka je víťazkou súťaže študentských esejí na tému udržateľný spôsob života za r. 2008.

Paula Ďurinová, Belanská 560/46. 033 01 Liptovský Hrádok, pauladurinova@gmail.com

Foto: Archív redakcie

